

חוק בתי המשפט (תיקון), התשמ"ה—1985

1. בסעיף 10 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד—1984¹ (להלן — החוק העיקרי), אחרי סעיף קטן (ב) יבוא :
- "(ג) מי שנתמנה לכהונה בפועל לפי סעיף זה רשאי לדון גם בענין הנתון לסמכות בית המשפט שבו הוא מכהן דרך קבע, ובלבד שלא ידון באותו ענין בשתי ערכאות."
2. בסעיף 13 (ד) לחוק העיקרי, במקום "לענין סעיפים קטנים (ב) ו-(ג)" יבוא "לענין סעיף קטן (ב)".

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 1 סעיף 10 לחוק העיקרי קובע לאמור :
 "מינוי לכהונה בפועל (ש/10)

10. (א) שר המשפטים רשאי למנות, לכהונה בפועל, בהסכמת המועמד ובהתייעצות עם נשיא בית המשפט העליון —

(1) שופט בית המשפט העליון — לנשיא או לשופט בית משפט מחוזי ;

(2) שופט בית משפט מחוזי — לשופט בית המשפט העליון, לנשיא בית משפט מחוזי, לנשיא בית משפט שלום או לשופט בית משפט שלום ;

(3) שופט בית משפט שלום — לשופט בית משפט מחוזי או לנשיא בית משפט שלום ;

(4) שופט תעבורה שנתמנה מינוי של קבע — לשופט בית משפט שלום.

(ב) כהונה בפועל לפי סעיף זה, ברציפות או לסירוגין, לא תהיה יותר משנה אחת מתוך תקופה של שלוש שנים. ולענין שופט שהוא רשם, שנתמנה לכהונה בפועל כשופט בבית המשפט שבו הוא משמש כרשם — לא יותר מארבע שנים מתוך תקופה של חמש שנים, ובלבד שבאה על כך הסכמת נשיא בית המשפט העליון."

מינוי בפועל של שופט, על פי הוראות סעיף 10, לערכאה גבוהה מזו שבה הוא מכהן, מקובל מזה זמן. המטרה במינוי כאמור היא להקל על המעמסה של הערכאה הגבוהה. על פי נוסחו של סעיף 10 הקיים התעורר ספק אם רשאי השופט להוסיף ולדון בתקופת כהונתו בפועל גם בתיקי בית המשפט שבו הוא מכהן דרך קבע.

מוצע להסיר ספק זה ולעגן את הנוהג הקיים בחוק.

סעיף 2 סעיף 13 לחוק העיקרי בא במקום סעיף 17 לחוק השופטים, התשי"ג—1953. בסעיף 17 (ב) לחוק השופטים, התשי"ג—1954, נקבע כי שופט רשאי לצאת לקיצבה לאחר שכיהן עשרים שנה, אם הגיע לגיל ששים או לאחר שכיהן חמש-עשרה שנה, אם הגיע לגיל ששים וחמש.

סעיף 17 (ג) קבע הוראה לענין צירוף תקופות כלהלן :

"בחישוב תקופת כהונתו של שופט לענין סעיף קטן (ב) תצורף אל תקופת כהונתו כשופט כל תקופת שירותו במדינה או במוסד אחר שועדת הכספים של הכנסת אישרה אותו לענין זה, או מקצתה של תקופה זו, הכל לפי כללים שקבעה ועדת הכספים."

בשנת התשמ"ב—1982 תוקן סעיף קטן (ב) ובסופו הוסף : "על אף האמור בסעיף קטן זה רשאי שופט בית משפט שלום לצאת לקיצבה לאחר שכיהן עשרים שנים אם הגיע לגיל חמישים או לאחר שכיהן חמש עשרה שנים אם הגיע לגיל חמישים וחמש, ובלבד שהודיע על כך לשר המשפטים שנה לפני מועד היציאה לקיצבה."

כוונת התיקון בוטאה בדברי ההסבר לתיקון (ה"ח התשמ"א, עמ' 267) במלים אלה : "שופט בית משפט שלום יהא רשאי לצאת לקיצבה לאחר עשרים שנות כהונה כשופט בית משפט שלום אם הגיע לגיל חמישים ולאחר חמש עשרה שנות כהונה אם הגיע לגיל חמישים וחמש", מתוך הנחה ששופט שלום אשר לא קודם בתפקידו עשרים שנים, או בנסיבות מסויימות — חמש עשרה שנים, יהא זכאי לפרוש מכהונתו.

1 ס"ח התשמ"ד, עמ' 198.

(1) בפסקה (3), במקום "בבקשות לצווי ביניים" יבוא "בהליכים קדם-ערעוריים ובבקשות לצווי ביניים";

(2) בפסקה (4), במקום "מוסמך לדון שופט אחד" יבוא "או על פסק דין של דן יחיד בבית משפט מחוזי שדן בערעור על החלטה של בית משפט שלום, מוסמך לדון שופט אחד."

4. בסעיף 51 (א) (2) לחוק העיקרי, בסופו יבוא: "ביום הגשת התובענה, והוא אף אם עלה הסכום או השווי לאחר מכן מחמת שערור או הצמדה".

5. בסעיף 70 (ג) לחוק העיקרי, במקום "שש עשרה שנים" יבוא "שמונה עשרה שנים".

דברי הסבר

סעיף 4 בסעיף 51 (א) (2) נקבע כי בית משפט שלום ידון בתביעות אזרחיות כשסכום התביעה או שווי הנושא אינו עולה על 2,000,000 שקלים.

סכום זה שניתן לשינוי בצו, ולאחרונה הועלה הסכום ל-10,000,000 שקלים (ק"ת התשמ"ב, עמ' 158).

כאשר הנושא הנדון בבית המשפט מקורו בתביעה הוזית או בתביעת נזיקין הטעונה שערור, התובע יכול לציין בכתב התביעה את ערכה ביום הגשת התביעה בלבד.

לעתים תכופות משתנה ערך תביעה שהוגשה לבית משפט השלום, לאחר הגשתה, כתוצאה מתנאים אינ-פלציוניים או כתוצאה מסיבות כלכליות אחרות, ויש שהשינוי מוציא את התביעה מגדר סמכות בית משפט השלום במועד מתן פסק הדין. תופעה זו אינה רצויה.

מיצע לכלול בחוק הוראה שעל פיה תיקבע סמכותו של בית משפט השלום לפי שווי של הענין ביום הגשת התובענה, ושינויים בהערכת השווי הנובעים מתנודות בערך המטבע כביטויי בהצמדה או בשערור לא ישפיעו על סמכות בית המשפט להוסיף ולדון בתביעה ולפסוק את מלוא הסכום המגיע לפי השווי בעת מתן פסק הדין.

סעיף 5 סעיף 70 (ג) לחוק העיקרי קובע לאמור: "(ג) לא יפרסם אדם, בלי רשות בית המשפט, שם קטין שלא מלאו לו שש עשרה שנים, והוא נאשם או עד במשפט הפלילי, או מתלונן או ניזוק במשפט בשל עבירה לפי סעיפים 345 עד 358, סעיף 360 וסעיפים 208 עד 214 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, ולא את תמונתו, מענו או פרטים אחרים העשויים להביא לזיהויו של הקטין."

ניתן היה לפרש את הסעיף באופן המאפשר גם לשופטים שכינהו תקופה קצרה, לצאת לקצבה לפי הוראות סעיף קטן (ג) המתקון, וזאת על ידי צירוף תקופת כהונה בתפקידים אחרים, ולפי פירוש זה קבעו מנכחי הנוסח המשולב את סעיף 17 (ד) לחוק העיקרי. תוצאה זו אינה רצויה ונוגדת את כוונת התיקון.

מוצע, אפוא, לקבוע כי שופט המבקש משר המשפטים קיצור תקופה לענין יציאה לקצבה לפי סעיף 13 (ג) לחוק העיקרי 17 (ב) סיפה בחוק הקודם, לא יהא רשאי לצרף תקופות לפי סעיף קטן (ד) לחוק העיקרי (סעיף 17 (ג) לחוק הקודם).

סעיף 3 (1) בסעיף 26 (3) ו-(4) לחוק העיקרי מנויים המקרים בהם רשאי בית המשפט העליון לדון בשופט אחד. וזה הנוסח הקיים:

"(3) בבקשות לצווי ביניים, לצווי זמניים ולהחלטות ביניים אחרות, וכן בבקשות לצוויים על תנאי, מוסמך לדון שופט אחד, אך שופט אחד לא יהיה מוסמך לסרב למתן צו על תנאי או לתתו על מקצת עילותיו בלבד;

(4) בערעורים על החלטות ביניים של בתי משפט מהזוויים מוסמך לדון שופט אחד."

מזה שנים נוהג בבית המשפט העליון ששופט אחד מורה על הכנת סיכומים בכתב עוד בטרם שנקבע מותב לדיון. נראה כי מן הראוי לעגן נוהג זה במפורש בחוק ולקבוע כי בכל הליך קדם-ערעורי יהיה מוסמך לדון שופט אחד.

כן מוצע לאפשר דיון בדין יחיד בבית המשפט העליון בערעור על פסק דין של דן יחיד בבית משפט מהזווי שדן בערעור על החלטה של בית משפט שלום.

(1) במקום כותרת השוליים יבוא "כפיית ציות ועונש בשל אי ציות";

(2) סעיפים קטנים (ב) ו-(ג) יסומנו (ג) ו-(ד) כסדרם, ובמקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) מי שהוזמן להעיד ולא התייצב, או נצטווה להמציא מסמך ולא המציאו, רשאי בית המשפט או הרשם —

(1) לצוות על הבאתו לפני בית המשפט; על צו כזה יחולו סעיפים 22 עד 26 ו-101 עד 103 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982: (להלן — חוק סדר הדין הפלילי), בשינויים לפי הענין.

(2) להטיל עליו, אף שלא בפניו, מחצית קנס כאמור בסעיף 40 (2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977, ואם הוזמן או נצטווה פעם נוספת ולא התייצב או לא המציא את המסמך — מאסר שלא יעלה על חודש ימים.

(ב) היה לבית המשפט יסוד להניח כי מי שהוזמן להעיד או נצטווה להמציא מסמך לא יתייצב או לא ימציא את המסמך, רשאי בית המשפט או הרשם —

(1) להייבטו במתן ערובה ואם לא נתן ערובה — לצוות על מעצרו;

(2) לתת כל צו שימצא לנכון לשם הבטחת ההתייצבות או המצאת המסמכים, לרבות הפקדת דרכון ואיסור יציאה מן הארץ;

(3) על חיוב בערובה וצו לפי סעיף קטן זה יחולו סעיפים 37, 38 ו-43 עד 49 של חוק סדר הדין הפלילי, בשינויים לפי הענין."

דברי הסבר

בתקנה 184 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד—1984, נקבעה הפניה אל הוראות סעיף 42 לחוק בתי המשפט, התשי"ז—1957, שהוא סעיף 73 בנוסח המשולב ושענינו כפיית עדים למסור עדות או להמציא מסמך.

מוצע, על כן, לקבוע את הסמכות לצוות על הבאת עד סרבן בסעיף 73 לחוק העיקרי. ההוראות המוצעות זהות להוראות הקיימות היום בהסד"פ. הוראות אלה יהולו מעתה הן על הדיון הפלילי והן על הדיון האזרחי.

סעיף 22 לתסד"פ קובע:

"כיו מעצר

22. ציווה שופט או בית המשפט על מעצר אדם, ייערך צו מעצר בכתב ובו יפורטו שמו של העצור, תמצית האשמה המיוחסת לו או תמצית האישום שהוגש נגדו וההוראה על מעצרו; הצו יחתם ביד שופט או רשם בית המשפט ובחותמת בית המשפט."

סעיף 24 לחוק הנוער (טיפול והגנה), התש"ך—1960, קובע הגנה על קטין מפני פרסומים, כאשר "קטין" לפי חוק זה הינו "מי שלא מלאו לו שמונה עשרה שנה".

מוצע להשוות את גיל הקטין לענין סעיף 70 (ג) לחוק העיקרי לגיל הקטין לענין סעיף 24 לחוק הנוער.

סעיף 6 עם התקנתן של תקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד—1984, הושמטה מהן הוראה שהיתה קיימת בתקנות סדר הדין הקודמות, בהקנה 202 סיפה, שלפיה רשאי היה בית המשפט ליתן צו הבאה לגבי עד סרבן. ההשמטה נעשתה מן הטעם שסמכות ליתן צו מעצר לשם הבאת העד לבית המשפט צריכה להיות מעוגנת בחוק ולא בתקנה, כשם שנעשה הדבר לגבי ההליך הפלילי, בסעיפים 111 ו-112 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב—1982 (להלן — חסד"פ).

2 ס"ח התשי"ב, ע"ב 43.
3 ס"ח התשל"ז, ע"ב 226.

- (1) בסעיף קטן (א), המלים "לפי סעיפים 86 או 87" — יימחקו;
- (2) בסעיף קטן (ג), המלים "מאת בית משפט השלום או" — יימחקו;
- (3) בסעיף קטן (ד), אחרי "מחוזי בערעור" יבוא "לפי סעיף קטן (ב)", והמלים "בגוף החלטה, או" — יימחקו.

ד ב ר י ה ס כ ר

תמצית העובדות המהוות יסוד למתן הצו; בסעיף 44, במקום "למשפט, לדיון בערעור או לנשיאת עונשו" קרי: למתן עדות או להמצאת מסמך; ובסעיף 49, במקום "כדי להתחמק מן הדין או מן העונש" קרי: כדי להתחמק מעדות או מהמצאת מסמך.

סעיף 7 סעיף 96 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"ערעור על החלטה רשם"

96. (א) פסק דין של רשם לפי סעיפים 86 או 87, דינו, לענין ערעור, כדין פסק דין של בית המשפט שבו הוא משמש רשם.

(ב) החלטה אחרת של רשם ניתנת לערעור לפני בית המשפט שבו הוא משמש רשם, ורשאי בית המשפט לדון בו בשופט אחד.

(ג) החלטה של בית משפט שלום בערעור לפי סעיף קטן (ב) ניתנת לערעור לפני בית המשפט המחוזי, אם ניתנה רשות לכך מאת בית משפט השלום או מאת בית המשפט המתוזי או אחד משופטיו.

(ד) החלטה של בית משפט מחוזי בערעור ניתנת לערעור לפני בית המשפט העליון, אם ניתנה רשות לכך בגוף החלטה, או מאת נשיא בית המשפט העליון או שופט אחר של בית המשפט העליון שנשיאו קבע לכך, או מאת בית המשפט העליון.

לפסקה (1): לפי נוסחו של סעיף 96 (א) לחוק העיקרי (בעבר סעיף 8 לפקודת הרשמים) פסק דין של רשם לפי סעיפים 86 ו-87 לחוק דינו, לענין ערעור, כדין פסק דין של בית המשפט שבו הוא משמש רשם. אולם, על פי פרשנות של בית המשפט העליון מאז שנת 1968 (המ' 337/68, הרולד איסטוד מללוידיס נ. יעקב יפת, פד"י כ"ב (2), עמ' 470) מפרשים סעיף זה כאילו לא הובאה בו התייחסות לסעיפים 86 ו-87 בלבד. באותו פסק דין נקבע כי פסק דינו של רשם, בין אם ניתן על פי הסעיפים האמורים ובין אם ניתן על פי חיקוק אחר, הוא פסק דינו של אותו בית משפט שבו משמש הרשם, והערעור עליו הוא כערעור על פסק דינו של אותו בית משפט. מוצע להתאים את לשון הסעיף לפרשנות זו.

לפסקאות (2) ו-(3): בחוק בתי המשפט (תיקון מס' 6), התשל"ה-1975, בוטלה האפשרות שבית משפט הנתון החלטה שאינה פסק דין (המכונה "החלטה

בסעיפים 23 עד 26 לחסד"פ נקבע, בין היתר, כי הצו יבוצע בידי שוטר או מי שבית המשפט נקב בצו, כי העוזק הצו יימסר למי שנעצר, וכי המבצע את הצו רשאי לבצעו בכל מקום ובכל עת ורשאי להיכנס לצורך זה לכל מקום שיש לו יסוד סביר להניח שהעצור נמצא בו ולהשתמש בכוח סביר במידה הדרושה, סעיף 99 לחסד"פ מסמיך את בית המשפט לתת צו הבאה נגד נאשם, אם יש צורך בכך כדי לכפות את התייצבותו למשפט. סעיפים 101 עד 103 קובעים כי יש למסור למי שנעצר לפי צו הבאה גם הזמנה לבית המשפט וכי בית המשפט רשאי להורות בצו ההבאה כי הנאשם ישוחרר בערובה. על הערובה יחולו הוראות סעיפים 43 עד 49 לחסד"פ. סעיפים 44 ו-49 קובעים:

"התנאים לשחרור בערובה"

44. שחרור לפי סימן זה הוא על תנאי שה- משוחרר יתייצב למשפט, לדיון בערעור או לנשיאת עונשו בכל מועד שיוורה בית המשפט, ורשאי בית המשפט להוסיף תנאים ככל שימצא לנכון, ובהט הפקדת דרכון, ולצוות על איסור יציאה מן הארץ.

"מעצר משוחרר"

49. שוחרר עצור בערובה, רשאי שוטר, בין מיזמתו ובין לפניית ערב, לעצור את המשוחרר ללא צו מעצר אם יש לו יסוד סביר להניח שהמשוחרר עומד להימלט כדי להתחמק מן הדין או מן העונש; משוחרר שנעצר לפי סעיף זה יובא תוך ארבעים ושמונה שעות לפני בית המשפט החלטה בדבר המשך מעצרו.

סעיפים 37 ו-38 לחסד"פ קובעים את זכותו של עצור ומשוחרר בערובה לפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר בהחלטה שנתן בענין הנוגע למעצר או לשחרור אם נתגלו עובדות חדשות או נשתנו הנסיבות, ובזכותם לערור על החלטה כאמור לפני בית המשפט שלערעור.

מיצע כי כל ההוראות האמורות יחולו, בשינויים המחוייבים, על צו שנתן בית המשפט להבאתו של אדם אשר הוזמן להיעיד ולא התייצב או נצטווה להמציא מסמך ולא המציאו. עיקרי השינויים המחוייבים לענין זה הם שבכל מקום במקום "מעצר" קרי "הבאה"; בסעיף 22 לחוק לחסד"פ, במקום "תמצית האשמה המיוחסת לו או תמצית האישום שהוגש נגדו" קרי:

8. בתוספת השניה לחוק העיקרי —

- (1) בפרט 1, אחרי "141" יבוא "144 (א) רישה" ואזרי "361" יבוא "381 (ב)";
(2) בסופה יבוא:
"4. עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג—1973."

9. בתוספת השלישית לחוק העיקרי, אחרי פרט 22, יבוא:

"23. צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (בשר טחון), התשל"ו—1975."

10. סעיפים 111 ו-112 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב—1982 — בטלים.

11. במקום סעיף 39 לחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט—1969, יבוא:

39. סעיפים 68 עד 81 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד—1984, יחולו על בית הדין בשינויים המחוייבים, אלא שמכות גשיא בית המשפט העליון לפי הסעיפים האמורים, למעט הסמכות לפי סעיף 72, תהיה מסורה לנשיא בית הדין הארצי, ולענין סעיף 77 לאותו חוק יהיה בית הדין מוסמך לדון רק בתובענות שבתחום סמכותו העניינית."

"תחולת הוראות
חוק בתי
המשפט

12. בפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג—1973, סעיף 30 — בטל.

דברי הסבר

בכך יחול הכלל הנהוג לגבי סמכות השיפוט של בית משפט שלום בפשעים אחרים גם על עבירות סמים, כך שבית משפט השלום יוכל להטיל בשלהן עונש של עד חמש שנות מאסר.

אחרת"), יתן רשות ערעור על החלטה זו, ונקבע כי רק בית המשפט שלערעור הוא שיקבע אם יש טעם להגשת הערעור. מוצע שכלל זה יחול גם לגבי החלטות אחרות של רשם.

סעיף 9 בתוספת השלישית לחוק העיקרי, מפורטות העבירות שהן בסמכות שיפוטו של בית המשפט לעניינים מקומיים. מוצע להוסיף לכאן עבירות לפי צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (בשר טחון), התשל"ו—1975, וזאת כדי לאפשר לרשויות המקומיות להביא עבריינים על צו זה לדין במהירות וביעילות. הדבר נחוץ כדי לייעל את הפיקוח הוטרינרי העירוני על איכות הבשר ברשויות המקומיות, דבר שיש לו חשיבות מרובה לשמירה על בריאות הציבור.

כן מוצע להבהיר כי בסעיף קטן (ד) מדובר בהחלטה של בית משפט מחוזי בערעור על החלטת רשם, לפי סעיף קטן (ב).

סעיף 10 בעקבות קביעת הסדר אחיד לענין צווי הבאה לעדים סרבנים בדין האזרחי ובדין הפלילי, כאמור בסעיף 6 המוצע, יש לבטל את ההוראות בענין זה המובאות בסעיפים 111 ו-112 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב—1982.

סעיפים 8 ו-12 סעיפים הקובעים פשעים שפרקליט מחוז רשאי להחליט להעמיד את העוברים עליהם לדין לפני בית משפט מחוזי, בתנאי שלא יוטל מאסר של יותר מחמש שנים. מוצע להוסיף לרשימה זו את העבירות של החזקת נשק ללא רשות על פי דין להחזקתו, והקיפת עובד ציבור. לעתים נסיבות ביצוע עבירות אלה הינן קלות יחסית ועדיף שכתב האישום יוגש לבית משפט שלום והדיון יסתיים בהטלת עונש תוך זמן קצר מאשר שיוגש לבית משפט מחוזי ויסתיים לאחר שיחלוף זמן רב ממועד ביצוע העבירה.

סעיף 11 סעיף 39 לחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט—1969, ענינו תחולת הוראות חוק בתי המשפט, התשי"ז—1957, על בית הדין לעבודה. עם הקיקת הנוסח המשולב של חוק בתי המשפט וכתוצאה מתיקון סעיף 73 יש להתאים את ההחלה להוראות הנוסח המשולב.

כן מוצע להוסיף לרשימה עבירות לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג—1973, ולבטל את סעיף 30 לפקודה האמורה, האומר כי "מותר להעמיד אדם לדין לפני בית משפט שלום בשל עבירה לפי פקודה זו, ומשהורשע בו יוטל עליו עונש שאינו עולה על מאסר שלוש שנים".

4 דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 27, עמ' 526.
5 ק"ת התשל"ו, עמ' 178.